

Briuselis, 2013 12 04
COM(2013) 858 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

**apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir
neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse
(dokumentų įteikimas) taikymą**

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI

apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) taikymą

1. ĮŽANGA

Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 2 dalyje minimos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės pagrindas yra Europos Sąjungos valstybių narių teisminių institucijų bendradarbiavimas. Toks bendradarbiavimas ypač svarbus siekiant užtikrinti veiksmingą įteikimui skirtų teisminių ir neteisminių dokumentų perdavimą tarp valstybių narių. Dokumentus reikia įteikti kiekvienos bylos atveju. Tad greitas ir saugus dokumentų perdavimas yra svarbus užtikrinant gerą teisingumo vykdymą ir šalių, ypač atsakovų, teisių apsaugą teismo proceso metu.

Kol nebuvo imtasi Sąjungos lygmens veiksmų šioje srityje, tarpvalstybinis dokumentų įteikimas kitose valstybėse narėse iš esmės buvo reglamentuojamas 1965 m. Hagos konvencija dėl dokumentų įteikimo užsienyje¹.

2000 m. gegužės 29 d. Europos Sąjunga priėmė Reglamentą (EB) Nr. 1348/2000² dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (toliau – 2000 m. reglamentas). Reglamentas buvo taikomas visoms Europos Sąjungos valstybėms narėms, išskyrus Daniją. Tačiau Sąjungai ir Danijai sudarius analogišką susitarimą³ jo taikymas buvo išplėstas ir jis pradėtas taikyti Danijai.

2004 m. spalio 1 d. Europos Komisija patvirtino ataskaitą⁴ dėl 2000 m. reglamento taikymo. Ataskaitoje padaryta išvada, kad nuo 2001 m., kai buvo pradėtas taikyti reglamentas, pagerėjo dokumentų perdavimas ir įteikimas tarp valstybių narių. Tačiau ataskaitoje taip pat konstatuota, kad būtina gerinti reglamentą taikančių subjektų, visų pirma vietos institucijų,

¹ 1965 m. lapkričio 15 d. Konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje, http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=conventions.text&cid=17

² 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, OL L 160, 2000 6 27, p. 37–52, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000R1348:LT:NOT>

³ Europos bendrijos ir Danijos Karalystės Susitarimas dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo, OL L 300/55, 2005 11 17, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:300:0055:0060:LT:PDF>. Šis susitarimas įsigaliojo 2007 m. liepos 1 d.

⁴ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Tarybos reglamento (EB) 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse taikymą, {SEC(2004)1145, COM/2004/0603 galutinis, http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2004&nu_doc=603

žinias, o pakoregavus tam tikras reglamento nuostatas reglamento taikymas dar pagerėtų ir supaprastėtų. Todėl 2005 m. Komisija pasiūlė dalinį pakeitimą⁵.

Nuo 2008 m. lapkričio 13 d. 2000 m. reglamentas buvo pakeistas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1393/2007⁶ (toliau – 2007 m. reglamentas arba Reglamentas). Pagal analogišką ES ir Danijos susitarimą šis Reglamentas taip pat taikomas Danijai.

Svarbiausi 2007 m. reglamentu padaryti pakeitimai:

- nustatytas reikalavimas, kad gaunančioji agentūra imtųsi visų būtinų priemonių, kad dokumentas būtų įteiktas kuo greičiau ir bet kuriuo atveju per vieną mėnesį nuo dokumento gavimo;
- sukurta nauja standartinė forma, kuria adresatas informuojamas apie jo teisę atsisakyti priimti dokumentą;
- įvestas valstybių narių iš anksto nustatytas vienkartinis fiksuotas mokestis dokumentų įteikimo išlaidoms padengti ir
- vienodos dokumentų įteikimo paštu sąlygos.

2007 m. reglamento 24 straipsnyje nustatyta, kad ne vėliau kaip 2011 m. birželio 1 d., o po to kas penkerius metus Komisija turėtų peržiūrėti šio reglamento taikymą ir prireikus pasiūlyti jo pakeitimus.

2011 m. Komisija pradėjo tyrimą⁷ siekdama surinkti duomenų ir įvertinti Reglamento taikymą (toliau – tyrimas). Šį tyrimą sudaro teisinė analizė ir empirinė dalis, pagrįsta įvairių suinteresuotųjų subjektų grupių iš visų valstybių narių apklausa⁸.

2007 m. reglamento taikymas buvo aptartas Europos teisminio tinklo civilinėse ir komercinėse bylose posėdžiuose (2008 m. sausio 14 d., 2008 m. rugsėjo 18 d., 2009 d. balandžio 30 d., 2010 m. birželio 23 d. ir 2012 m. vasario 9–10 d.). Be to, Komisija atsižvelgė į piliečių laiškus, skundus, peticijas ir Europos Teisingumo Teismo prejudicinius sprendimus dėl Reglamento⁹.

Šioje ataskaitoje pateikiamas pirmas 2007 m. reglamento taikymo 2008–2012 m. vertinimas.

⁵ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (COM(2005) 305 galutinis, 2005/0126 (COD)).

⁶ 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000, OL L 324, 2007 12 10, p. 0079–0120, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007R1393:LT:HTML>.

⁷ „MainStrat“, *Study on the application of Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extrajudicial documents in civil and commercial matters, final report*, 2012 m. liepos mėn.

⁸ Visoje ES buvo suorganizuoti 465 pokalbiai, savo nuomonę ir rekomendacijas išsakė 38 Europos ekspertai.

⁹ Visų pirma byloje C-14/08 *Roda Golf & Beach Resort SL* ir byloje C-325/11 *Alder*.

2. PAGRINDINIAI REGLAMENTO ELEMENTAI

Reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, kai teisminiai arba neteisminiai dokumentai turi būti perduoti iš vienos valstybės narės į kitą, kad būtų joje įteikti. Jame numatyti įvairūs perdavimo tarp valstybių narių būdai, ypač naudojantis perduodančiosiomis ir gaunančiosiomis agentūromis, paštu, konsuliniais arba diplomatiniais kanalais, taip pat tiesiogiai¹⁰. Speciali įteikimo datos nustatymo taisyklė apsaugo ir pareiškėjo, ir adresato, kuriam įteikiami dokumentai, interesus. Adresatą taip pat apsaugo įteiktinuose dokumentuose vartotinų kalbų taisyklės ir taisyklės, kurių teismai turi laikytis atsakovui neatvykus į teismą. Už dokumentų įteikimą neturi būti imamas mokestis adresato valstybėje narėje, išskyrus atvejus, kai taikomas specialus dokumentų įteikimo būdas arba naudojamosi teismo pareigūno paslaugomis. Tokiu atveju pareiškėjas turi sumokėti fiksuotą vienkartinį mokestį.

Valstybės narės privalo pateikti Komisijai informaciją, reikalingą geram Reglamento veikimui. Kiekvienoje valstybėje narėje veikia centrinė įstaiga¹¹, kuri teikia agentūroms informaciją, sprendžia kylančius sunkumus ir perduoda atitinkamai gaunančiajai agentūrai perduodančiosios agentūros prašymus įteikti dokumentus.

3. REGLAMENTO TAIKYMAS

Apskritai galima daryti išvadą, kad Reglamentas veikia gerai, buvo pasiektas jo tikslas padidinti teisinį tikrumą tarpvalstybinio dokumentų įteikimo srityje ir užtikrinti spartesnę bei veiksmingesnę jų perdavimą tarp valstybių narių¹². Tačiau siekiant įvertinti, ar dokumentų įteikimo tarp valstybių narių sistema būtų galima labiau pagerinti ir koku būdu, reikėtų atkreipti dėmesį į keletą aspektų.

3.1. Reglamento taikymo sritis

Reglamentas taikomas teisminiams arba neteisminiams dokumentams, kurie nagrinėjant civilines ir komercines bylas įteikimo tikslu turi būti perduoti iš vienos valstybės narės į kitą. Buvo pateikta keletas klausimų dėl Reglamento taikymo srities.

3.1.1. *Kokius dokumentus jų įteikimo tikslu galima perduoti tarp valstybių narių. Teisminių ir neteisminių dokumentų sąvoka*

Byloje C-14/08 (*Roda Golf*) Europos Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinė teisė negali nustatyti, kuriuos dokumentus pagal Reglamentą galima perduoti tarp valstybių narių jų įteikimo tikslu. Teismui buvo pateiktas klausimas apie notarinio dokumento įteikimą, jei teismo procesas nevyksta. Teismas paaiškino, kad neteisminių dokumentų sąvoka, kaip apibrėžta 2000 m. reglamento 16 straipsnyje (kuris sutampa su 2007 m. reglamento 16 straipsniu), yra Sąjungos teisės sąvoka, kurią reikėtų aiškinti atskirai. Atsižvelgiant į Sutarties ir Reglamento tikslus (jais siekiama nustatyti dokumentų įteikimo Sąjungos viduje sistemą, kad tinkamai veiktų bendroji rinka), teisminis bendradarbiavimas negali apsiriboti tik teismo procesu – jis gali būti vykdomas ir tada, kai teismo procesas nevyksta. Dėl to Teismas

¹⁰ Tokiu atveju dokumentai įteikiami per adresato valstybės narės kompetentingus asmenis, jeigu tos valstybės narės teisėje leidžiama įteikti dokumentus tokiu būdu.

¹¹ Federalinė valstybė, turinti keletą teisės sistemų arba kelis autonominius teritorinius vienetų, gali paskirti daugiau nei vieną tokią agentūrą ar centrinę įstaigą.

¹² 78,5 % vertinimo tyrimo dalyvių laikosi nuomonės, kad įsigaliojus Reglamentui dokumentų įteikimas tarp valstybių narių pagerėjo ir paspartėjo, žr. 7 išnašą 22 psl.

nusprendė, kad notarinio dokumento įteikimas, jei teismo procesas nevyksta, patenka į Reglamento taikymo sritį.

3.1.2. Kada reikia perduoti teisinius arba neteisinius dokumentus iš vienos valstybės narės kitai jų įteikimo tikslu?

Byloje C-325/11 (*Alder*) Europos Teisingumo Teismui buvo perduotas kitas svarbus klausimas dėl Reglamento taikymo srities. Paklausta, ar nacionalinė teisė gali nustatyti, kokiose situacijose dokumentus perduoti tarp valstybių narių jų įteikimo tikslu yra privaloma. Šiuo atveju du Vokietijoje gyvenantys piliečiai padavė į Lenkijos teismą du Lenkijoje gyvenančius piliečius. Pagal Lenkijos proceso teisę ieškovai užsieniečiai Lenkijoje turi paskirti atstovą, įgaliotą priimti įteikiamus dokumentus, o to nepadarius dokumentai segami į bylą, ir šis veiksmas laikomas dokumentų įteikimu. Ieškovai atstovo nepaskyrė, ir teismo posėdyje, kuriame jie nedalyvavo, jų ieškinys buvo atmestas. Teismas nustatė, kad tais atvejais, kai dokumento adresatas gyvena kitoje valstybėje narėje, teisminis dokumentas turi būti įteiktas laikantis Reglamento reikalavimų¹³. Todėl sistema, pagal kurią reikalaujama, kad bylos nagrinėjimo valstybėje narėje būtų paskirtas atstovas, kuris kitose valstybėse narėse gyvenančioms bylos šalims įteiktų teisinius dokumentus, Reglamento neatitinka.

3.1.3. Elektroninis dokumentų įteikimas

Elektroninis dokumentų įteikimas yra naujas dokumentų įteikimo valstybių narių teritorijoje būdas. Daugelyje sistemų, kuriose taikomas šis dokumentų įteikimo būdas, piliečiai (dažniausiai komercinės arba finansinės institucijos) užsiregistruoja teismuose, ir dokumentai jiems gali būti įteikti tiesiogiai elektroninėmis priemonėmis. Šiuo metu Reglamente nėra paminėtas elektroninis dokumentų įteikimas. Tam tikrose valstybėse narėse iškilo klausimas, ar užsienio šalių piliečiai gali užsiregistruoti nacionalinėje elektroninėje dokumentų įteikimo sistemoje ir ar taikant Reglamentą dokumentų įteikimas tokiems užsieniečiams turėtų būti laikomas tarpvalstybiniu dokumentų įteikimu. Atsakymas į šį klausimą turi svarbių pasekmių, pvz., ar galioja teisė atsisakyti priimti dokumentą, kuris nėra surašytas viena iš Reglamento 8 straipsnyje numatytų kalbų. Reikėtų atsižvelgti į tai, ar elektroninis dokumentų įteikimas turėtų būti taikomas tarpvalstybiniu lygmeniu, ar tokiu atveju turi būti taikomas Reglamentas ir kaip. Įdiegus elektroninį dokumentų įteikimą kaip vieną iš Reglamente numatytų įteikimo būdų, galėtų būti skatinama veiksmingiau naudotis technologijomis, taip pat turėtų sumažėti dėl bylinėjimosi per didelį atstumą patiriamos išlaidos ir trukmė. Šiuo metu vykdoma keletas bandomųjų projektų, pvz., Komisijos bendrai finansuojamas projektas „E. teisingumas. Dokumentų įteikimas“. Šiuo projektu siekiama sukurti nematerialų ir saugų keitimosi dokumentais būdą naudojant teisingumo ministerijas, teismus, teismo pareigūnus (antstolius) ir advokatus sujungiančią elektroninę platformą. Šis projektas susietas su projektu e. CODEX – taip vadovaujantis saugumo, prieinamumo ir tvarumo principais siekiama platesniu mastu pagerinti tarpvalstybinį keitimąsi informacija teismo procese.

3.1.4. Dokumentų įteikimas ir egzekvatūros panaikinimas

Laipsniškai atsisakant egzekvatūros kyla klausimas, ar apskritai būtina labiau suderinti nacionalines civilinio proceso normas, visų pirma dokumentų įteikimo taisykles. Derybų metu svarstant Komisijos pateiktą reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Briuselis, I nauja redakcija)¹⁴, pasiūlymą, reglamento, kuriuo sukuriamas Europinio sąskaitos blokavimo įsakymas siekiant palengvinti

¹³ Sprendimas byloje C-325/11 (*Alder*), 2012 m. gruodžio 19 d.

¹⁴ COM(2010)0748.

tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose, pasiūlymą¹⁵ ir reglamento dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose pasiūlymą¹⁶, paaiškėjo, kad valstybių narių taisyklės iš esmės skiriasi dėl šių esminių klausimų:

- kurie dokumentai įteikiami bylos šalims: bylos iškėlimo dokumentai paprastai įteikiami visose valstybėse narėse, tačiau labai skiriasi nuostatos dėl teismo sprendimų, šaukimų į teismo posėdžius ir kt. įteikimo. Pvz., kai kuriose valstybėse narėse teismo sprendimų įteikimas kartais yra net teismo sprendimo pripažinimo vykdytinu bylos nagrinėjimo valstybėje sąlyga, o kitose valstybėse narėse teismo sprendimai paprastai nėra įteikiami – juos šalys turi pačios pasiimti teisme;
- kokiomis aplinkybėmis įteikiami dokumentai: pvz., kai kuriose valstybėse narėse teismo sprendimai nėra įteikiami, jeigu šalys arba jų atstovai dalyvavo teismo posėdyje; kai kuriose valstybėse narėse teismo sprendimą privaloma įteikti, nes įteikimas yra pirmas sprendimo vykdymo procedūros etapas;
- kas įteikia dokumentus: kai kuriose valstybėse narėse už įteikimą paprastai yra atsakingos šalys, o kitose valstybėse narėse dokumentų įteikimu pasirūpina teismas. Keliose valstybėse narėse ši atsakomybė priklauso nuo įteiktino dokumento tipo (bylos iškėlimo dokumentai, šaukimas į teismo posėdį, teismo sprendimas ir pan.);
- kam įteikiami dokumentai: pvz., kai kuriose valstybėse narėse dokumentai įteikiami pačioms šalims, o kitose valstybėse narėse dokumentai arba tam tikri dokumentai gali arba net privalo būti įteikti jų teisiniam atstovui bylos nagrinėjimo valstybėje;
- kokios yra teisinės dokumentų įteikimo pasekmės (pvz., kada pradedamas skaičiuoti (apeliacinio skundo pateikimo, delspinigių skaičiavimo ir kt.) terminas) arba neįteikimo pasekmės (pvz., galimybė pasinaudoti specialiomis teisės gynimo priemonėmis).

Dėl tokių skirtumų šiuo metu neaišku, kokiomis sąlygomis iš tikrųjų taikoma Reglamentu užtikrinama apsauga. Visų pirma nėra garantijų, kad atsakovai užsieniečiai tinkamais atvejais bus apsaugoti Reglamento taisyklėmis dėl teisės atsisakyti priimti dokumentą (8 straipsnis), įteikimo datos (9 straipsnis) ir teisės į gynybą nemokumo atveju.

Kyla klausimas, iki kokios ribos yra priimtini tokie skirtumai tarp valstybių narių įstatymų ir dėl to piliečiams iškylantis teisinis neaiškumas Europos Sąjungoje vykdant teisminių bendradarbiavimą, ypač panaikinus egzekvatūrą – dėl to tarpvalstybinio lygmeniu svarbiausia yra užtikrinti teises į gynybą.

3.1.5. Išvados dėl taikymo srities

Kaip matyti iš ankstesnių punktų matyti, norint, kad Reglamentas tinkamai veiktų, reikia patikslinti priemonės taikymo sritį Sąjungos lygmeniu. Be to, gali tekti spręsti teisinio netikrumo klausimą, kuris kyla dėl valstybių narių proceso teisės skirtumų. Tai ypač svarbu dėl Reglamentui tenkančio lemiamo vaidmens bendradarbiaujant civilinio teisingumo srityje ir dėl egzekvatūros panaikinimo. Šiuo metu sukaupta daugiau ankstesnių metų patirties taikant bendrąsias taisykles dėl dokumentų perdavimo tarpvalstybinėse bylose. Dabar

¹⁵ COM(2011)445 galutinis.

¹⁶ COM(2011)276 galutinis.

tinkamas metas apsvastyti, ar būtina spręsti šio teisinio netikrumo klausimą, visų pirma nustatant bendrus būtinuosius standartus, kuriais vadovaujantis turėtų būti įteikiami dokumentai bylos šalims iš užsienio, būtų nustatyta, kam dokumentai gali būti įteikiami ir numatytas laikas, kada dokumentai turėtų būti įteikti. Tokiu būdu būtų užtikrinta vienodesnė atsakovų apsauga visoje Sąjungoje, neabejotinai atsirastų daugiau teisinio tikrumo ir būtų sustiprinta teisių į gynybą apsauga.

3.2. Reglamento taikymo srities apribojimai

3.2.1. Reglamento netaikymas tais atvejais, kai nežinomas asmens, kuriam dokumentai turi būti įteikti, adresas.

Reglamentas netaikomas, jeigu nežinomas asmens, kuriam dokumentai turi būti įteikti, adresas. Buvo pranešta apie tokiomis aplinkybėmis iškilusias problemas. Kartais dokumentai būdavo perduoti tikintis, kad pagal Reglamento 3 straipsnį įkurtos centrinės įstaigos padės nustatyti adresato buvimo vietą. Kitais atvejais siekiant nustatyti asmens, kuriam dokumentai turi būti įteikti, adresą buvo vadovaujama Reglamentu (EB) Nr. 1206/2001 (Įrodymų reglamentas)¹⁷. Tačiau pastarasis būdas sulaukė kritikos, nes pernelyg sudėtinga naudotis dviem teisinėmis priemonėmis vien tik tam, kad būtų įteikti dokumentai. Be to, suabejota, ar Įrodymų reglamentas yra tinkama priemonė bylos šalies adresui surasti, ypač atsižvelgiant į to reglamento taikymo sritį ir reikalavimą (remiantis Įrodymų reglamento 4 straipsnio 1 dalies b punktu) nurodyti bylos šalių pavardes ir adresus, nes šioje nuostatoje aiškiai daroma prielaida, kad tie adresai yra žinomi.

Yra svarbu žinoti, kaip ir kokiomis priemonėmis surasti atsakovo adresą, ypač atsižvelgiant į tai, kad taikoma keletas civilinio teisingumo priemonių, pvz., Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo¹⁸ ir Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantys Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (to reglamento 18 straipsnis). Šiomis priemonėmis gali būti sustabdytas bylos nagrinėjimas, kol įrodoma, kad atsakovas turėjo galimybę laiku gauti bylos iškėlimo arba lygiavertį dokumentą, kad galėtų pasirūpinti savo gynyba, arba kad *buvo imtasi visų šiam tikslui pasiekti būtinų priemonių*. Dėl Reglamento (EB) Nr. 44/2001 26 straipsnio 2 dalies Teisingumo Teismas priėmė sprendimą, kad tokioje situacijoje teismas gali pagrįstai tęsti bylos nagrinėjimą tik įsitikinęs, kad siekiant atsekti atsakovą buvo atlikti visi tyrimai, reikalingi pagal rūpestingumo ir sąžiningumo principus (žr. bylą C-327/10 *Hypoteční banka v. Lindner*, 52 punktas ir C-292/10 *Cornelius de Visser*, 55 punktas). Šiuo atžvilgiu svarbu žinoti, kas galėtų būti „būtinų priemonių“ ir kas turėtų jų imtis (teismas, į kurį kreiptasi, bylos šalys, centrinė įstaiga ar valstybės, į kurią kreipiamasi, gaunančioji agentūra).

Dėl šių sunkumų tikslinga pasvarstyti, kaip įveikti svarbiausią praktinį sunkumą – surasti asmens, kuriam dokumentai turi būti įteikti, adresą ir patikslinti dokumentų įteikimo procese dalyvaujančių institucijų prievoles. Reikėtų įvertinti, ar Reglamento nereikėtų taikyti situacijoms, kai nėra žinomas atsakovo adresas, nustatant tam tikras prievoles atlikti atsakovo adreso paiešką. Mažų mažiausiai reikėtų patikslinti, kokio masto paiešką turėtų atlikti

¹⁷ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose, OL L 1, 2001 6 27, p. 1.

¹⁸ Nuo 2015 m. sausio 10 d. Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 bus pakeistas Reglamentu (EB) Nr. 1215/2012.

gaunančiosios agentūros ieškodamos atsakovo adreso, kai adresas žinomas, bet paaiškėja, kad jis neteisingas.

3.2.2. Dokumentų įteikimas valstybėms

Reglamentas ypač netaikomas mokesčių, muitų ar administraciniams klausimams ir valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą įgyvendinant valstybės valdžią (*acta iure imperii*). Kai kuriose valstybėse narėse kilo klausimų dėl dokumentų įteikimo valstybėms. 1 straipsnyje kaip tik nustatyta, kad pirmiau paminėti klausimai nėra įtraukti į Reglamento taikymo sritį. *A contrario* ir vadovaujantis Europos Teisingumo Teismo gairėmis dėl „civilinių ir komercinių bylų“ sąvokos aiškinimo viešojo sektoriaus institucijų ir privačių asmenų ginčiuose, tokie ginčai gali patekti į Reglamento taikymo sritį tiek, kiek jie yra susiję su civiliniais ieškiniais, o atitinkama valstybė veikia kaip privatus asmuo (*acta iure gestionis*). Pažymėtina, kad kai civilinėse arba komercinėse bylose teisminių arba neteisminių dokumentų adresatas yra valstybė arba valstybinis subjektas, dokumentų įteikimo užsienyje tikslu gali būti naudojami visi Reglamente numatyti dokumentų perdavimo būdai.

3.3. Dokumentų perdavimo ir įteikimo sparta

Kai dokumentai įteikiami per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras, tokio prašymo įvykdymo trukmė yra vienas mėnuo.¹⁹ Tačiau nėra terminų dėl dokumentų perdavimo paštu, tiesioginio įteikimo ar perdavimo diplomatiniais kanalais.

Tyrimas rodo, kad, palyginti su 2000 m. reglamentu, 2007 m. reglamentas leido šiek tiek pagreitinti dokumentų įteikimą tarp valstybių narių (žr. 1 priedą). Tokį rezultatą galima laikyti priimtiniu, ypač atsižvelgiant į išaugusį tarpvalstybinio dokumentų įteikimo prašymų skaičių. Pavyzdžiui, Vokietijoje šis skaičius išaugo nuo 14 463 (2009 m.) iki 16 329 (2010 m.), Jungtinėje Karalystėje – nuo 9 852 (2009 m.) iki 10 395 (2010 m.). Nepaisant to, dokumentai buvo įteikti greičiau nei prieš tai. Todėl galima daryti išvadą, kad buvo pasiektas 2007 m. reglamento tikslas – pagreitinti dokumentų įteikimą tarp valstybių narių.

Visgi empiriniai duomenys rodo, kad dokumentams įteikti užsienyje vis dar sugaištama palyginti daug laiko. Ypač kai dokumentai perduodami naudojantis perduodančiosiomis ir gaunančiosiomis agentūromis, bendras šioms agentūroms reikalingas laikas daugeliu atveju siekia kelis mėnesius. Tokį delsimą galima paaiškinti keletu veiksnių. Visų pirma gali prireikti laiko norint persiųsti kompetentingai gaunančiajai agentūrai neteisingai adresuotą prašymą. Ko gero dažniausiai uždelsiama dėl nepakankamų agentūrų kalbinių įgūdžių (agentūrų darbuotojai nemoka kalbų, kuriomis surašyti dokumentai yra priimtini jų valstybėse narėse) ir (arba) dėl nepakankamo taikytinų taisyklių išmanymo (žr. 3.3 punktą toliau). Kai kuriais atvejais buvo uždelsta dėl to, kad centrinės įstaigos neturi pakankamai įrangos (žr. 3.4 punktą toliau). Tačiau norint, kad integruotoje Sąjungoje teismo procesai vyktų veiksmingai, dokumentai turi būti įteikiami greitai. Todėl reikėtų panagrinėti, kaip dar labiau sutrumpinti dokumentų įteikimo laiką, visų pirma apsvarstyti galimybę perduoti ir įteikti dokumentus naudojantis elektroninėmis priemonėmis.

3.4. Perduodančiosios ir gaunančiosios agentūros

Remiantis Reglamentu, pagrindinis dokumentų perdavimo būdas – naudotis perduodančiomis ir gaunančiomis agentūromis²⁰.

¹⁹ Reglamento 7 straipsnio 2 dalis.

Apskritai nustatyta, kad remiantis Reglamentu agentūros veikia tinkamai, išskyrus nepakankamus jų kalbinius įgūdžius ir (arba) nepakankamą Reglamento taisyklių išmanymą²¹. Pavyzdžiui, nustatyta, kad gaunančiosios agentūros atsisako priimti prašymus kita (-omis) kalba (-omis) nei susijusios valstybės narės oficiali kalba net jeigu ši valstybė sutiko pripažinti kitas kalbas pagal Reglamento 4 straipsnio 3 dalį. Be to, kartais pasitaiko, kad gaunančiosios agentūros atsisako pristatyti įteiktinus dokumentus motyvuodamos tuo, kad jie neišversti į jų oficialią kalbą, o toks atsisakymas gali prieštarauti Reglamento 8 straipsnio 1 daliai.

3.5. Centrinės įstaigos

Centrinės įstaigos atlieka pagalbinę, tačiau svarbią funkciją – jos atsakingos už informacijos teikimą perduodančiosioms agentūroms, šalina bet kokias problemas, o išimtiniais atvejais perduodančiosios agentūros prašymu perduoda kompetentingai gaunančiajai agentūrai prašymą įteikti dokumentus.

Apskritai galima teigti, kad remiantis Reglamentu centrinės įstaigos veikia tinkamai: 49,6 % vertinimo tyrimo dalyvių nuomone, centrinės įstaigos veikia labai veiksmingai arba gana veiksmingai, ir tik 18 % manė, kad jų darbas yra gana neveiksmingas arba neveiksmingas²². Nepaisant to, atlikus tyrimą nustatyta keletas problemų.

Visų pirma nustatyta, kad kai kuriose valstybėse narėse centrinės įstaigos neturi tinkamos techninės įrangos (pvz., nėra kompiuterizuotos). Dėl šios priežasties gali sulėtėti dokumentų perdavimo sparta ir tikrumas, kad jie bus perduoti.

Antra, tyrimas parodė, kad kai kurios perduodančiosios agentūros tikisi, kad centrinės įstaigos suteiks pagalbos nustatant adresatų, kurių adresas nėra žinomas, buvimo vietą. Reglamente nėra labai aiškiai nurodyta, kokio masto pagalbą tokiais atvejais privalo suteikti centrinės įstaigos. Sprendžiant problemą, kaip rasti asmens, kuriam turi būti įteikti dokumentai, adresą, reikėtų apsvarstyti ir patikslinti centrinių įstaigų vaidmenį, kad būtų užtikrintas vienodas Reglamento taikymas ir lūkesčiai.

Galiausiai, galima teigti, kad įvairių valstybių narių Teisminiame atlase²³ pateikta informacija apie centrinės įstaigas skiriasi. Kai kuriais atvejais skiriasi informacijos išsamumo lygis. Reglamento 23 straipsnio 1 dalyje kartu su 3 straipsniu nėra aiškiai nurodyta, kokią informaciją valstybės narės turi pateikti. Gali būti tikslinga supaprastinti reikalavimus dėl turimos informacijos, kad ji būtų kuo naudingesnė sistemos naudotojams.

3.6. Prašymo įteikti dokumentus kalba

Visos valstybės narės, išskyrus Liuksemburgą, priima anglų kalba surašytus prašymus įteikti dokumentus (žr. 2 priedą). Tad matyti, kad beveik visos valstybės narės naudoja vieną kalbą.

²⁰ Agentūros – tai valstybių narių paskirti valstybės tarnautojai, valdžios institucijos ir kiti asmenys, kurių kompetencijai priskirtas teisminių dokumentų įteikimas.

²¹ 29,9 % vertinimo tyrimo dalyvių nuomone, atsižvelgiant į decentralizuoto vietos valdžios institucijų bendravimo modelį problematiška yra tai, kad perduodančiosios ir gaunančiosios agentūros nepakankamai susipažinusios su Reglamentu (įskaitant tuos atvejus, kai vartojamos neteisingos kalbos). Žr. nuorodas 7 išnašoje, 26 ir 160 psl.

²² Žr. nuorodą 7 išnašoje, 165 psl.

²³ Europos teisminis atlasas civilinėse bylose – tai Europos Komisijos tvarkoma informacinė svetainė. Šiuo metu vyksta jos migracija į e. teisingumo portalą.

Be to, matyti, kad visos valstybės narės, išskyrus Airiją, Liuksemburgą ir Malta, priima prašymus, kuriuose be jų oficialios (-ių) kalbos (-ų) naudojama bent dar viena kalba. Daugiau kaip pusė valstybių narių priima prašymus trimis, keturiomis arba net penkiomis (Prancūzija) kalbomis.

3.7. Įteiktinų dokumentų kalba, teisė atsisakyti priimti dokumentą

Reglamento 8 straipsniu siekiama užtikrinti procesines adresato teises – jam leidžiama atsisakyti priimti dokumentą, jeigu jis nėra surašytas oficialia kalba tos vietos, kurioje dokumentas yra įteikiamas, arba yra surašytas adresatui nesuprantama kalba. Komisijai buvo pranešta apie keletą problemų, susijusių su šio straipsnio taikymu²⁴.

Byloje C-14/07 (*Weiss*) Europos Teisingumo Teismas išnagrinėjo tam tikrus praktinius teisės atsisakyti priimti dokumentus aspektus. Minėtos bylos atveju adresatas atsisakė priimti įteikiamus dokumentus motyvuodamas, kad tik prašymas buvo išverstas į Reglamento 8 straipsnyje nurodytą kalbą, tačiau jo priedai nebuvo išversti. Teismas nusprendė, kad bylos iškėlimo dokumento adresatas neturi teisės atsisakyti priimti dokumento, jeigu to dokumento neišversti priedai yra patvirtinamieji dokumentai, kurie atlieka tik įrodomąją funkciją ir nėra būtini ieškinio dalykui ir pagrindui suprasti. Toje pačioje byloje Teismo buvo paprašyta priimti sprendimą dėl to, koks vaidmuo tenka adresato ir pareiškėjo sulygtai sąlygai, pagal kurią adresatas sutiko, kad susirašinėjimas tarp šalių vyktų dokumentus perduodančios valstybės narės kalba. Teismas nusprendė, kad tokia sąlyga neleidžia daryti prielaidos, kad adresatas moka tą kalbą, bet, nepaisant to, tai yra įrodymas, į kurį teismas gali atsižvelgti nusprenddamas, ar adresatas supranta dokumentus perduodančios valstybės narės kalbą.

Be to, buvo nustatyta problemų, susijusių su tipinių formų naudojimu norint pasinaudoti atsisakymo teise.

Pirma, 8 straipsnyje neaiškiai kalbama apie būtinybę pateikti informaciją naudojant tipinę formą (Reglamento II priedas) tais atvejais, kai įteiktini dokumentai parašyti valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba ir todėl adresatas negali pagrįstai atsisakyti priimti jam įteikiamų dokumentų (8 straipsnio 1 dalies b dalis). Praktikoje tokiomis aplinkybėmis pridėta tipinė forma gali suklaidinti adresatus – jie gali pagalvoti, kad jie turi teisę atsisakyti.

Antra, iškilo praktinis klausimas – ar atsakovui turėtų būti pateiktas visas Reglamento II priedas, kurį sudaro tekstas visomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis, ar galima būtų pateikti tik tą teksto dalį, kuri parašyta valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba. Pastarasis variantas galėtų leisti sutaupyti finansinių išteklių ir sumažinti su aplinka susijusias sąnaudas.

Trečia, buvo iškeltas klausimas, kokios kyla teisinės pasekmės, jeigu gaunančioji agentūra nepateikia informacijos apie atsisakymo teisę (kartu neprideda II priedo). Nėra aišku, pagal kokius įstatymus reikėtų įvertinti tokio dokumentų įteikimo (t. y. įteikimo teisinio pripažinimo) pasekmes. Tokia padėtis neužtikrina adresatui tinkamo teisinio tikrumo, nes jo apsauga įvairiose valstybėse narėse gali skirtis. Šią problemą reikėtų spręsti bendrai.

Ketvirta, buvo užfiksuota problemų nustatant, ar adresato atsisakymas priimti įteikiamus dokumentus gali būti teisiškai pripažįstamas. Reglamento 8 straipsnyje ir II priede nustatyta, kad adresatas gali atsisakyti priimti įteikiamus dokumentus jų įteikimo metu (tiesiogiai kai

²⁴ Tik 35,7 % tyrimo dalyvių neišžvelgė problemų taikant Reglamento 8 straipsnį – problemiškas jis pasirodė 52,9 % dalyvių. Žr. nuorodą 7 išnašoje, 172 psl.

jam konkretus asmuo įteikia dokumentus) arba grąžindamas dokumentus gaunančiajai agentūrai. Taip pat II priede nurodyta, kad su įteikiamais dokumentais turi būti grąžinta ir pati forma (žr. adresato pareiškimą). Dėl to atsiranda tam tikro neapibrėžtumo dėl to, kaip teisėtai pasinaudoti atsisakymo teise. Kai kuriais atvejais dokumentų įteikimo metu adresatai nepasinaudojo teise atsisakyti juos priimti, bet grąžino tinkamai užpildytą II priedą (pareiškdami savo atsisakymą), o paties įteikto dokumento negrąžino. Buvo iškeltas klausimas, ar toks atsisakymas galėtų būti teisiškai pripažįstamas. Pažodinis 8 straipsnio aiškinimas reikštų, kad toks atsisakymas nebūtų teisiškai pripažįstamas. Abejotina, ar toks aiškinimas yra tinkamas: jeigu paprastas dokumento grąžinimas yra traktuojamas kaip teisėtai pripažįstamas atsisakymas, *a fortiori* formoje pateiktas aiškus pareiškimas (net ir be paties dokumento) turėtų būti teisiškai pripažįstamas. Būtų tikslinga Reglamente šį klausimą patikslinti.

Galiausiai, Reglamente nustatyta, kad turi būti naudojama atsisakymo forma, bet nenustatyta, koku būdu ją reikia siųsti. Tad atsisakymo veiksmas gali būti atliktas, pvz., paduodant formą antstoliui dokumentų įteikimo metu arba nusiunčiant paprastą laišką. Kyla klausimas, ar būtų tikslinga nustatyti tam tikrus formalius reikalavimus, kurie suteiktų daugiau teisinio tikrumo apie teisiškai pripažįstamą atsisakymą priimti įteikiamus dokumentus.

3.8. Įteikimo data

Apskritai galima teigti, kad 9 straipsnis (įteikimo datos nustatymas) buvo taikomas tinkamai ir jis leido pasiekti tikslą apsaugoti pareiškėjo ir adresato teisėtus lūkesčius ir teises²⁵. Tačiau iškilo keletas klausimų. Vienas iš klausimų – tai dokumentų įteikimo datos nustatymas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę (9 straipsnio 1 dalis) tais atvejais, kai pagal 7 straipsnio 1 dalį dokumentus reikalaujama įteikti specialiu būdu, o toks būdas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, netaikomas, net jei neprieštarauja jos teisei. Akivaizdu, kad tokiais atvejais valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisėje dokumentų įteikimo data gali būti nenumatyta. Iškilo klausimas, ar remiantis 9 straipsnio 1 dalimi galima daryti išvadą, kad tokioje situacijoje įteikimo datą reglamentuoja prašančios valstybės narės teisė, jeigu joje konkretus įteikimo būdas taikomas.

Be to, 15 konstatuojamoji dalis kelia painiavos dėl 9 straipsnio taikymo. Joje teigiama, kad 9 straipsnis netaikomas visose valstybėse narėse, ir joje reikalaujama, kad valstybės narės informuotų Komisiją apie taisyklės (ne)taikymą nacionalinėje teisėje. Akivaizdu, kad remiantis Reglamento tekstu 9 straipsnis yra taikomas visose valstybėse narėse, ir dėl visų susijusių šalių interesų jis turėtų būti taikomas visuotinai. Nacionalinėje teisėje nebūtina numatyti „dvigubos datos sistemos“, kaip nurodyta 15 konstatuojamojoje dalyje. 9 straipsnis taikomas tiesiogiai ir jame nustatyta tik tai, kokia teisė taikoma nustatant įteikimo datą pareiškėjo arba atsakovo atžvilgiu. Todėl reikėtų patikslinti 15 konstatuojamąją dalį.

3.9. Įteikimo išlaidos

Paprastai už dokumentų, gaunamų iš valstybės narės, įteikimą mokesčiai nemokami ir neimamoms rinkliavos už valstybės narės, į kurią kreipiamasi, suteiktas paslaugas. Tačiau kai dokumentai įteikiami per teismo pareigūnus arba asmenis, kurių kompetencijai priskirtas dokumentų įteikimas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę arba kai prašoma naudoti specialų dokumentų įteikimo būdą, susidariusias išlaidas turi padengti pareiškėjas.

²⁵ Didžiausia vertinimo tyrimo dalyvių dalis (45,6 %) manė, kad taikant šį straipsnį problemų nekilo. Žr. nuorodą 7 išnašoje, 175 psl.

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas pasinaudoti teise kreiptis į teismą, tokias išlaidas turėtų sudaryti vienkartinis fiksuotas mokestis.

Iš esmės, nustačius vienkartinį fiksuotą mokestį, kuris skelbiamas Teisminiame atlase, gerokai padidėjo su tarpvalstybiniu dokumentų įteikimu susijusių išlaidų skaidrumas. Nepaisant to, kai kurių valstybių narių pranešimai nėra pakankamai aiškūs²⁶, kitos valstybės nėra nustačiusios jokių mokesčių, nors praktikoje mokesčiai yra taikomi²⁷.

Buvo pranešta apie praktines problemas, susijusias su išlaidų padengimu. Visų pirma buvo pasiūlyta, kad į Teisminiame atlase pateiktą informaciją apie perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras būtų naudinga įtraukti agentūrų banko sąskaitų numerius, įskaitant IBAN ir BIC kodus ir PVM mokėtojo kodus, kai tokia informacija yra aktuali.

Be to, buvo nustatyta, kad kai kuriose valstybėse narėse dokumentus įteikiančios institucijos be fiksuotų mokesčių ima įvairius papildomus mokesčius. Atrodo, kad tokia praktika nėra suderinama su Reglamentu ir prašančiosioms institucijoms nėra aišku, ar reikėtų sumokėti vieną fiksuotą mokestį ir ar gali būti imami papildomi mokesčiai. Šį klausimą Reglamente reikėtų patikslinti.

3.10. Dokumentų įteikimas paštu

Reglamento 14 straipsnyje numatytas dokumentų įteikimas paštu yra vienas iš galimų dokumentų įteikimo būdų. Kiekviena valstybė narė dokumentus kitoje valstybėje narėje gyvenantiems asmenims gali įteikti tiesiogiai paštu. Tokiu būdu dokumentai įteikiami siunčiant registruotą laišką su gavimo patvirtinimu arba lygiaverčiu būdu. Komisija nustatė, kad mažiausiai viena valstybė narė, vadovaudamasi pažodiniu šio straipsnio formuluotės aiškinimu, apribojo tokį dokumentų įteikimo būdą – jis taikomas tik tais atvejais, kai už dokumentų įteikimą yra atsakinga valstybė, t. y. kai valstybės teisėje dokumentų įteikimo užduotis yra patikėta teismams²⁸. Toks siauras aiškinimas reiškia, kad kai už dokumentų įteikimą yra atsakingos bylos šalys, jos negali naudotis tokiu tarpvalstybiniu dokumentų perdavimo būdu ir vadovaudamasi savo gyvenamosios valstybės narės teise negali prašyti kompetentingos institucijos arba asmens, kad šis įteiktų dokumentus užsienyje esančiam adresatui pagal Reglamento 14 straipsnį. Komisijos vertinimu straipsnio formuluotę reikėtų šiek tiek patobulinti, kad būtų pašalinta tokio dvigubo aiškinimo galimybė ir kad tarpvalstybinių bylų atveju iš esmės visi galėtų naudotis pašto paslaugomis.

Vertinimo tyrimas parodė, kad šis pristatymo būdas yra dažnai naudojamas (dėl mažų išlaidų ir greito pristatymo) ir pirmenybė yra teikiama jam, o perdavimui per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras²⁹. Vis dar susiduriama su praktiniais sunkumais, kurie turi neigiamo poveikio tokiam dokumentų įteikimo būdai.

Viena iš problemų kyla dėl skirtingų galimybių, kurios yra numatytos nacionalinėse civilinio proceso normose, siekiant nustatyti *asmenis*, kuriems dokumentai gali būti įteikti paštu. Kai

²⁶ Pavyzdžiui, Ispanijos pranešime nurodyta, kad „išlaidos atitinka nustatytąsias galiojančiuose Ispanijos teisės aktuose, kuriuose šiuo metu jokios konkrečios sumos nėra įvardyta“.

²⁷ Neseniai buvo gautas skundas dėl dokumentų įteikimo Airijoje.

²⁸ Prancūzijoje toks aiškinimas buvo patvirtintas 2008 m. lapkričio 10 d. Teisingumo ministerijos aplinkraštyje Nr. 11-08 D3 (žr. *Bulletin officiel du Ministère de la Justice*, 2009 m. vasario 28 d.)

²⁹ 48,6 % tyrimo dalyvių nurodė, kad pašto paslaugomis naudojasi labai dažnai, iš jų 19,4 % nurodė, kad pirmenybę teikia tradiciniam metodui per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras. Žr. nuorodą 7 išnašoje, 181 psl.

kuriose valstybėse narėse pagal tam tikras civilines procedūras reikalaujama, kad dokumentai būtų pristatyti *in personam*. Kitose valstybėse narėse numatytas vadinamasis pakaitinis įteikimas, kai dokumentai įteikiami ne adresatui asmeniškai, bet kitam asmeniui tuo pačiu adresu arba dokumentai įdedami į pašto dėžutę arba tam tikrą laiką paliekami tam tikroje vietoje, kad adresatas juos paimtų. Pakaitinio įteikimo atveju dokumentų įteikimas yra teisiškai pripažįstamas pagal gavusios prašymą valstybės narės teisę, bet tokie atvejai gali neatitikti prašančiosios valstybės narės civilinio proceso teisės nustatytų reikalavimų. Kadangi valstybėse narėse labai skiriasi dokumentų įteikimo paštu taisyklės, kyla didelių sunkumų norint veiksmingai pasinaudoti tokiu įteikimo būdu.

Kita su įteikimu susijusi problema – tai *teisinė sistema*, kuri taikoma pašto paslaugų teikėjams, kai jie adresatui pristato dokumentus registruotu laišku. Valstybiniai ir privatūs pašto paslaugų teikėjai pristatydami registruotus laiškus su gavimo patvirtinimu paprastai taiko savo „taisykles“ (pvz., Pasaulinės pašto sąjungos taisyklės arba privačių bendrovių, kurios teikia specializuotas pašto paslaugas, taisyklės). Be to, kai kuriose valstybėse narėse pašto paslaugų teikėjai turi laikytis papildomų įstatymais nustatytų taisyklių tais atvejais, kai įteikiamas teisminis arba kitoks oficialus dokumentas. Pvz., tokiais atvejais pašto paslaugų teikėjai įpareigoti naudoti specialius įteikimo pažymėjimus arba turi bandyti įteikti dokumentus kelis kartus iš eilės. Tokias taisykles nesunku taikyti, kai įteikiami dokumentai siunčiami iš nacionalinių teismų arba kitų institucijų, kurios pašto paslaugų teikėjams yra žinomos. Tačiau šių taisyklių gali būti nesilaikoma, kai pašto paslaugų teikėjai neatpažįsta, kad iš užsienio siunčiami dokumentai yra teisminiai. Kai kuriais atvejais įstatymais nustatytos taisyklės taikomos tik nacionalinių teismų arba kitų institucijų pristatomiems dokumentams, bet ne užsienio teismų ar institucijų siunčiamiems dokumentams. Dėl to galiausiai dokumentų įteikimas gali būti teisiškai nepripažintas tiek pagal kilmės valstybės narės teisės aktus, tiek pagal prašymą gavusios valstybės narės teisę, o tais atvejais, kai pašto paslaugų teikėjas neatpažino iš užsienio siunčiamų dokumentų teismo pobūdžio, net ir pagal abiejų šalių teisę.

Be to, praktikoje dažniau iškyla problema dėl *gavimo patvirtinimų*, kurie būna netinkamai arba nevisiškai užpildyti. Dėl to patvirtinimai neleidžia tinkamai įrodyti, kad dokumentai buvo įteikti arba kad juos buvo bandyta įteikti³⁰. Prašančiųjų valstybių narių teismai iš gavimo pranešimo dažnai negali nustatyti, kam ir kada buvo įteikti dokumentai.

Šie praktiniai sunkumai rodo, kad net jeigu remiantis Teisingumo Teismo praktika (žr. bylą C-473/04 *Plumex*) visi Reglamente nustatyti perdavimo būdai yra lygiaverčiai, praktikoje taip yra ne visada. Siekiant užtikrinti teisinį tikrumą dėl pašto paslaugų ir taip skatinti naudotis šiuo dokumentų įteikimo būdu, kuris yra pigesnis už kitus įteikimo būdus, turėtų būti sudaryta galimybė tiksliai nustatyti, kam ir kokiomis aplinkybėmis buvo įteikti dokumentai. Vienas galimas sprendimas – nustatyti standartinę tarptautinę gavimo pranešimo formą, kuri būtų skirta pašto paslaugų teikėjams. Be to, reikėtų labiau suderinti pakaitinio įteikimo taisykles, kai valstybėse narėse teikiamos tarpvalstybinės pašto paslaugos.

3.11. Tiesioginis įteikimas

Reglamente kaip vienas iš dokumentų perdavimo būdų numatyta galimybė įteikti dokumentus tiesiogiai (15 straipsnis). Bylos šalis gali įteikti dokumentus tiesiogiai per valstybės narės,

³⁰Vertinimo tyrimo dalyviai nurodė šias pagrindines problemas: gavimo patvirtinimas ne visiškai užpildytas (41,1 %) arba negražintas (40,6 %), neįskaitomas parašas (34 %): žr. nuorodą 7 išnašoje, 182 psl.

kurioje įteikiami dokumentai, įgaliotus asmenis, jeigu tai yra leidžiama pagal tos valstybės narės teisę.

Toks dokumentų įteikimo būdas nėra visuotinai pripažįstamas. Kokia yra padėtis šiuo metu: tiesiogiai dokumentus įteikti galima

- Belgijoje, Danijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Kipre, Maltoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Suomijoje, Švedijoje (teoriškai), Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje ir Gibraltare);
- o negalima Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Airijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Austrijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje, Jungtinėje Karalystėje (Anglijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje).
- Vokietijoje tiesioginio įteikimo galimybė priklauso nuo įteikiamų dokumentų pobūdžio. Liuksemburge dokumentus galima įteikti tiesiogiai vadovaujantis abipusiškumo principu.

Šis dokumentų perdavimo būdas yra ypač pasiteisinęs tose valstybėse narėse, kuriose dokumentų įteikimo funkciją atlieka antstoliai, pvz., Prancūzijoje, Kipre, Graikijoje ar Belgijoje. Kitose valstybėse narėse šis būdas naudojamas atsargiau, nes neaišku, kas yra teismo pareigūnai, pareigūnai ar kiti kompetentingi asmenys, nurodyti Reglamento 15 straipsnyje, arba kokios yra sąlygos, kuriomis bus įteikiami dokumentai valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi. Teisminiame atlase nėra nurodyti tiesiogiai įteikti dokumentus įgaliotų asmenų kontaktiniai duomenys ir nėra aišku, kuo šie asmenys skiriasi nuo gaunančiųjų agentūrų. Siekiant patobulinti šį dokumentų įteikimo būdą ir padaryti jį priimtiniu visoms valstybėms narėms, reikėtų skaidriau nušviesti, kas tiesiogiai įteikia dokumentus ir ar reikėtų nustatyti minimalius standartus (kaip pašto paslaugų atveju).

3.12. Atsakovo neatvykimas į teismą

Panaikinus egzekvatūrą, kad būtų užtikrintas tikras laisvas teismo sprendimų judėjimas Sąjungos viduje, europinė integracija teisingumo srityje sustiprėjo. Taip pat būtų naudinga paieškoti būdų, kaip tam tikru mastu suderinti teismų darbą, kai jie priims sprendimus net ir tuo atveju, kai nebuvo gautas įteikimo ar pristatymo pažymėjimas (19 straipsnio 2 dalis), ir suderinti terminą, per kuri atsakovas gali pateikti prašymą netaikyti jam teismo sprendimo apskundimo termino praleidimo pasekmių (19 straipsnio 4 dalis). Šiuo metu pagal 19 straipsnį valstybėms narėms leidžiama dėl šių aspektų daryti pareiškimus, tačiau taip neužtikrinama, kad Reglamentas bus vienodai taikomas dėl labai svarbaus aspekto – teisių į gynybą apsaugos.

Be to, siekiant išvengti painiavos dėl 19 straipsnyje nurodytų dokumentų rūšių, reikėtų suderinti šio straipsnio formuluotę su kitų civilinio teisingumo priemonių formuluotėmis. Visų pirma 19 straipsnyje nurodytas „šaukimas į teismą ar kitas lygiavertis dokumentas“, o kituose teisės aktuose (pvz., Reglamento (EB) Nr. 44/2001 26 straipsnyje)³¹ nurodytas „bylos iškėlimo dokumentas arba lygiavertis dokumentas“.

³¹ Nuo 2015 m. sausio 10 d. Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 bus pakeistas Reglamentu (EB) Nr. 1215/2012.

4. TARPTAUTINĖ DOKUMENTŲ ĮTEIKIMO SISTEMA

4.1. Analogiškas susitarimas su Danija

Ataskaitiniu laikotarpiu Taryba 2009 m. priėmė sprendimą, kuriuo nustatoma Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo 5 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo procedūra³². Pagal šią procedūrą numatyta, kaip turėtų būti koordinuojami Danijos ir Sąjungos veiksmai vedant derybas dėl tarptautinių susitarimų, kurie gali turėti įtakos Reglamento taikymo sričiai arba ją pakeisti.

4.2. 1965 m. Konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo

1965 m. Hagos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo yra daugiašalė sutartis, kuri leidžia vienos Konvenciją pasirašiusios šalies teisinius dokumentus įteikti kitai nesinaudojant konsuliniais ir diplomatiniais kanalais. Šią konvenciją yra pasirašiusios visos valstybės narės, išskyrus Austriją ir Maltą. Priėmus 2000 m. ir 2007 m. reglamentus Hagos konvencija buvo priskirta Sąjungos išimtinai išorės kompetencijai.

Kadangi Sąjunga suinteresuota, kad visos valstybės narės taikytų Hagos konvenciją, dėl Sąjungos interesų Austrija ir Malta turėtų būti įgalios prisijungti prie šios konvencijos. Pati Sąjunga negali prisijungti prie šios konvencijos, nes konvencijoje numatytas tik valstybių, bet ne regioninių ekonominės integracijos organizacijų (kaip antai ES) prisijungimas. Austrijai ir Maltai prisijungus prie šios konvencijos būtų galima taikyti vienodas dokumentų įteikimo taisykles sprendžiant ginčus, kuriuose trečiųjų šalių atsakovai dalyvauja valstybėse narėse vykstant teismo procesui. Toks prisijungimas leistų įvykdyti politinius Sąjungos įsipareigojimus (kuriuos ji prisiėmė 2007 m. tapdama Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos nare) propaguoti Hagos konvencijos priemones. 2013 m. birželio 6 d. Komisija pasiūlė įgalioti Maltą ir Austriją prisijungti prie konvencijos³³.

4.3. Santykiai su Norvegija, Šveicarija ir Islandija (Lugano konvencijos šalys)

2012 m. Komisija rekomendavo Tarybai įgalioti valstybes, kurios yra 2007 m. Lugano konvencijos susitariančiosios šalys (t. y. Norvegija, Šveicarija ir Islandija), pradėti derybas siekiant sudaryti susitarimą su šiomis šalimis, be kita ko, dėl dokumentų įteikimo. Susitarimas sustiprintų dabartinį teismo bendradarbiavimo lygį, nes dokumentai tarp ES valstybių narių ir šių valstybių būtų įteikiami greičiau ir paprasčiau. Be to, jis leistų geriau veikti 2007 m. Lugano konvencijai, pagal kurią dokumentų įteikimas yra svarbus elementas užtikrinant atsakovo teisių apsaugą nemokumo atveju ir pripažįstant teismo sprendimus bei juos vykdam.

5. IŠVADOS

Iš esmės valstybių narių institucijos Reglamentą taikė tinkamai. Nepaisant to, dėl didėjančio valstybių narių teismo bendradarbiavimo išryškėjo Reglamento dabartinės redakcijos trūkumai. Atsižvelgiant į Reglamento svarbą visai teismo bendradarbiavimo civilinio teisingumo srityje sistemai, o ypač į tai, kad buvo panaikinta egzekvatūra, gali būti svarstoma

³² 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimas (2009/943/EB), iš dalies keičiantis Sprendimą 2006/326/EB siekiant nustatyti Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimo dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo 5 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo procedūrą.

³³ COM(2013)338 *final*.

didesnės integracijos Sąjungoje galimybė, pvz., nustatant būtinuosius dokumentų įteikimui taikomus standartus. Be to, net ir sutrumpėjus tarpvalstybinio dokumentų įteikimo terminams reikia dar daugiau nuveikti, kad teismo procesas Europoje būtų veiksmingesnis.

Ši ataskaita leis paskatinti plačias visuomenės diskusijas apie reglamento dėl dokumentų įteikimo svarbą Sąjungos civilinio teisingumo srityje, o konkrečiai, kaip būtų galima patobulinti dokumentų įteikimo tvarką.

1 priedas

Vidutinis terminas, per kurį perduodančiosios ir gaunančiosios agentūros išnagrinėja prašymus, lyginant Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 ir Reglamento (EB) Nr. 1393/2007 sąlygas³⁴

Valstybė narė	Agentūros	Reglamentas (EB) Nr. 1348/2000	Reglamentas (EB) Nr. 1393/2007	
AUSTRIJA	Gaunančiosios	1–3 mėnesiai	1–2 mėnesiai	+
	Perduodančiosios	–1 mėnuo	–1 mėnuo	=
BELGIJA	Gaunančiosios	1–3 mėnesiai	1–2 mėnesiai	+
	Perduodančiosios	---	---	
SUOMIJA	Gaunančiosios	1–3 mėnesiai	1 mėnuo	+
	Perduodančiosios	2–6 mėnesiai	1 mėnuo	+
PRANCŪZIJA	Gaunančiosios	1–2 mėnesiai	2–4 mėnesiai	–
	Perduodančiosios	---	1 mėnuo	
VOKIETIJA	Gaunančiosios	1–3 mėnesiai	1–2 mėnesiai	+
	Perduodančiosios	1–2 mėnesiai	1–2 mėnesiai	=
GRAIKIJA	Gaunančiosios	2–6 mėnesiai	3–4 mėnesiai	+
	Perduodančiosios	–1 mėnuo	–1 mėnuo	=
AIRIJA	Gaunančiosios	2–3 mėnesiai	2–3 mėnesiai	=
	Perduodančiosios	–1 mėnuo	–1 mėnuo	=
ITALIJA	Gaunančiosios	2–3 mėnesiai	3–6 mėnesiai	–
	Perduodančiosios	2–3 mėnesiai	2–3 mėnesiai	=
LIUKSEMBURGAS	Gaunančiosios	1–2 mėnesiai	1–2 mėnesiai	=
	Perduodančiosios	---	1–2 mėnesiai	
PORTUGALIJA	Gaunančiosios	1–6 mėnesiai	2–3 mėnesiai	+
	Perduodančiosios	---	9 mėnesiai	–
ISPANIJA	Gaunančiosios	2–6 mėnesiai	3–5 mėnesiai	=
	Perduodančiosios	1–2 mėnesiai	1–4 mėnesiai	–
ŠVEDIJA	Gaunančiosios	1–2 mėnesiai	---	=
	Perduodančiosios	–1 mėnuo	---	=

³⁴ Remiantis informacija, kurią agentūros pateikė atliekant tyrimą dėl Reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo taikymo, galutinė ataskaita, 2012 m. gegužės mėn.

2 priedas

	KALBOS, KURIOMIS GALIMA TEIKTI PRAŠYMUS																		
	EN	DE	FR	ES	IT	DU	BG	SK	CZ	FI	LT	LV	PL	PT	RO	SE	SL	DA	GR
AT	x	x																	
BE	x	x	x			x													
BG	x		x				x												
CY	x																		x
CZ	x	x						x	x										
DK	x		x															x	
ES	x		x	x										x					
FI	x									x						x			
FR	x	x	x	x	x														
DE	x	x																	
EL	x		x																x
HU	x	x	x																
IE ³⁵	x																		
IT	x		x		x														
LV	x											x							
LT	x		x								x								
LU		x	x																
MT	x																		
NL	x	x																	
PL	x	x											x						
PT	x			x										x					
RO	x		x												x				
SK	x								x										
SI	x																x		
SE	x															x			
UK	x		x																

³⁵ Airijoje dokumentai taip pat priimami ir airių kalba.